

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р **Албена Александрова Овчарова,**

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
'доктор'

в област на висше образование : *1. Педагогически науки*

професионално направление : *1.2. Педагогика*

научна специалност: *Теория на възпитанието и дидактика*

Автор: Бистра Петрова Поцова - Николаева

Тема: ИНТЕГРАЦИЯ НА КОМУНИКАТИВНА И КОНФЛИКТОЛОГИЧНА КОМПЕТЕНТНОСТ НА СТУДЕНТИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ ПЕДАГОГИКА, ИЗУЧАВАЩИ АНГЛИЙСКИ ЕЗИК

Научен ръководител: проф. дпн Пл. Радев, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. **Общо описание на представените материали**

Със заповед № РЗЗ-1735 от 25.04.2016 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Интеграция на комуникативна и конфликтологична компетентност на студенти от професионално направление Педагогика, изучаващи английски език“ за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ от Бистра Петрова Поцова - Николаева – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Педагогика и управление на образованието“ в Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от докторантката комплект от документи и материали е пълен и е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и с Правилника на РАС на ПУ. Той включва всички необходими документи. По процедурата няма нарушения и са спазени необходимите етапи за работа и обсъждане в първичното звено. Приложени са 5 публикации по темата на дисертацията.

2. **Кратки биографични данни за докторанта**

Бистра Поцова - Николаева е родена през 1977 година. Завършила е английска филология във ПУ "П. Хилендарски". От 1999г. работи като хоноруван асистент, а от 2001г. и досега като асистент в Педагогически факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ и същевременно като кариерен консултант към Университетския център за кариерно развитие на ПУ „Паисий Хилендарски“. Тя е и докторант на самостоятелна подготовка към катедра "Педагогика и управление на образованието" от 2014 г. Има участие в 7 национални и международни проекти.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертацията отразява актуален, конкретен и с практическа значимост научен проблем, а именно наличието на конфликтологична култура като част от професионално-организационната култура на учителя и училищния мениджър – тема малко разработена и очевидно перспективна в условията на засилваща се агресия, особено в училищните организации.

Дисертацията представя широк спектър от теоретични и емпирични данни и анализи, отнесени пряко към дидактическите аспекти на проблема.

Налична е ясна изследователска цел и конкретност и целесъобразност на задачите, които компоненти са добре диференцирани по отношение на цялостното научно изследване /в увода/ и в неговата емпирична част /пета глава/.

4. Познаване на проблема

Дисертационното изследване представя научния проблем цялостно, многоаспектно и в дълбочина. Изследователският му фокус е изразен чрез формулираните четири хипотези, които са свързани с многостранното измерване на конфликтологичната компетентност на студенти – бъдещи учители и със стратегиите им на поведение в конфликтни ситуации. Всичко това е анализирано в съпоставителен пан за студенти, изучаващи и неизучаващи чужд /английски/ език.

Налице е добра ориентация в теоретичните основания на дисертационния проблем. Изведени са най- популярните общи теории и схващания в областта на конфликтологията и нейната конкретика в училищни условия, както и взаимозависимостите на комуникативната и конфликтологичната компетентности. Детайлно са разгледани и анализирани възможните видове конфликти в училището и акцентите в управлението им. Конкретният израз на доброто познаване на проблема и на научно-изследователската му постановка, интерпретация и анализ е представянето на компетентностите на учителите за диагностика и решаване на конфликти /конфликтологична компетентност/. Емпиричното из-

ледване е обосновано и насочено към детайлизиран и задълбочен съпоставителен анализ относно наличието или липсата на разлики в компетентностите и очакванията на студентите – педагози, изучаващи и неизучаващи чужд език, насочени към познаването и решаването на конфликти. Така на практика се обхващат и изследват разностранно възможните аспекти на проблема и се разкриват научните постижения на труда.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване е адекватна на формулираната изследователска цел и обхваща разнообразен изследователски инструментариум, който позволява изпълнението на поставените задачи и осигурява данни, даващи цялостна теоретико-емпирична картина за интеграцията на комуникативната и конфликтологичната компетентност на студентите от професионално направление Педагогика, изучаващи английски език.

Използваните методи - теоретичен обзор, анализ, синтез, сравнителен анализ, систематизиране и обобщения, тестиране, рейтинг – скалиране и математико-статистически методи за обработка и анализ, дават възможност за очертаване както на теоретичната основа на проблема, така и за разностранна емпирична обосновка и разкриване на същностните характеристики на конфликтологичната компетентност на групата изследвани лица. Всичко това е предпоставка за формулирането на изводи и извеждането на препоръки за практиката с дидактическа стойност.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е структуриран логично и се състои от увод, пет глави, представящи теоретичните и емпиричните аспекти на изследвания проблем, литература и приложения, общо 281 страници. Референтната литература включва 202 източника, от които 46 са на кирилица, 128 - на латиница и 28 интернет източника.

Теоретичната част на изследването е представена от първа до четвърта глава, които са посветени съответно на: анализ на комуникативната компетентност с акцент върху практико – приложните и аспекти; теоретични основи, генезис и развитие на конфликтологията като научна област; анализ на възможните видове конфликти в училищната организация и управлението им; компетентност на учителите за диагностициране и решаване на проблеми.

Представянето и анализът на основните постановки доказва разностранното разбиране за същността и формирането на комуникативната и конфликтологичната компетентности и тяхната взаимозависимост. Смисълът на този теоре-

тичен анализ е в извеждането на основните групи конфликти в училищната организация и в характеристиките на конфликтологичната компетентност, необходима на учителите.

Резултатите и анализът на емпиричното изследване са представени в пета глава. Целите на това изследване обхващат всички аспекти на проблема за конфликтологичната компетентност на бъдещите учители – педагози: от измерването и чрез два различни стандартизирани теста за стратегии и поведение в конфликти и чрез авторски тест, през създаването на рейтинг – скала за честота на конфликтите в училище и чрез тест „Списък за решаване на проблеми“. Данните от изследването умело са включени в не малко на брой количествени и качествени съпоставителни анализи, ориентирани към параметрите на формулираните хипотези.

Извадката включва подходящо подбрани студенти, изучаващи и неизучаващи в подготовката си чужд език /общо 240 на брой/ и съответно учители, преподаващи и не преподаващи чужд език /общо 54 на брой/.

Тези достатъчни по обхват и разностранни емпирични данни дават възможност за изводи и конкретни препоръки за практиката на решаване на конфликти в училищни условия.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите на разработката са представени коректно от докторанта. Те имат директна практическа значимост и очертават перспектива за формирането на конфликтологичната компетентност на бъдещите учители и оптимизиране на процесите на решаване на конфликти в българското училище.

Основните им параметри според докторанта са:

- Осъществен е относително цялостен обзор и анализ на конфликтологията като научна област и на едно от нейните подполета – педагогическата конфликтология.
- Обстойно са дефинирани основни категории на конфликтологията.
- Изведени са основните характеристики на конфликтологичната компетентност на учителите и стратегиите на поведение в управлението на конфликтите.
- Измерена е йерархията на стратегиите на поведение на бъдещите учители в различните конфликти и са посочени стратегиите за превенция на конфликтите в училище.

- Представен е модел за обучение в конфликтологична компетентност и неговото интегриране в подготовката на студентите и продължаващата квалификация на учителите.

Базирайки се на тях и на цялостното си впечатление от дисертационния труд на Бистра Поцова -Николаева, бих могла да допълня и следните по – съществени измерения на значимостта на нейния научен труд:

- изследователската тема е много малко разработена както в теоретичен, така и в практико – приложен план и не е често срещана в докторантски изследвания от направление 1.2. Педагогика;
- аналитичният подход и използваните език и средства съдействат във висока степен за постигане на целите на дисертацията;
- чрез осъщественото изследване са изяснени редица проблеми, свързани с професионалния профил на съвременния български учител, в една от не леките му задачи като разрешител на конфликти в училище.
- присъства елемент на новост, изразяващ се в личния принос на докторанта за решаването на проблемите в обособената тема, особено в предлагания модел за обучение в конфликтологична компетентност;
- изготвените и апробирани в практиката диагностични инструменти могат да се използват за други подобни изследвания.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията са 5 на брой и са самостоятелни. В съдържателен план те представят по – задълбочен и разширен анализ на конкретни параграфи от структурата на дисертацията и кореспондират изцяло със заявената в дисертационния труд проблематика. Две от тях са в електронно списание „Български учител“, две - в научни сборници на Пловдивския университет и една /под печат/ е в сборник от международна научна конференция и е на английски език. Добре би било да има публикации и в официални списания - педагогически и методически.

9. Лично участие на докторанта(ката)

Дисертацията е лично дело на докторанта и е резултат от последователни и целенасочени усилия и научен труд.

10. Автореферат

Авторефератът съответства на дисертационния текст и отразява в по – голямата си част основните резултати от изследването.

11. Критични забележки и препоръки

Бих препоръчала в автореферата да бъдат включени и резултатите от сравнителния анализ на изследването, проведено с учителите, което, макар и имащо само допълващ характер, е част от задачите /по – точно задача 4/ на емпиричното изследване. Резултатите от него биха могли да послужат и при формулирането на някои от практико – приложните изводи.

12. Лични впечатления

Познавам Бистра Поцова-Николаева като изключително коректен, отзивчив и трудолюбив човек, проявяващ постоянство и настойчивост за постигане на професионалните си цели. Представеното от нея в дисертацията и само потвърждава впечатленията ми за компетентно и сериозно отношение към изследователския труд.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръката ми е част от дисертационния текст да се оформи като помагало за обучение на студенти и за квалификационна дейност с действащи учители по темата: „Развитие на конфликтологичната компетентност на учителите“.

Заклучение

Дисертационният труд на докторант Бистра Поцова – Николаева **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Дисертационният труд показва, че докторантката **притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Педагогика, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.**

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’ на Бистра Петрова Поцова - Николаева** в област на висше образование: 1.

Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Теория на възпитанието и дидактика.

26. 05. 2016 г.

Рецензент:

/доц. д-р Албена Александрова/